

Фразови единства в двуезични речници-индекси

Екатерина Дикова
*Институт за балканистика с
Център по тракология – БАН*

**04.04.2022, Славянски институт,
Чешка академия на науките, Прага**

Определение:

*Съчетания от думи в преводния и/или изходния текст, които при лексикално успоредяване **не подлежат на делене** поради факта, че съставните им лексеми не си съответстват поотделно или една лексема от единия език съответства на повече от една от другия.*

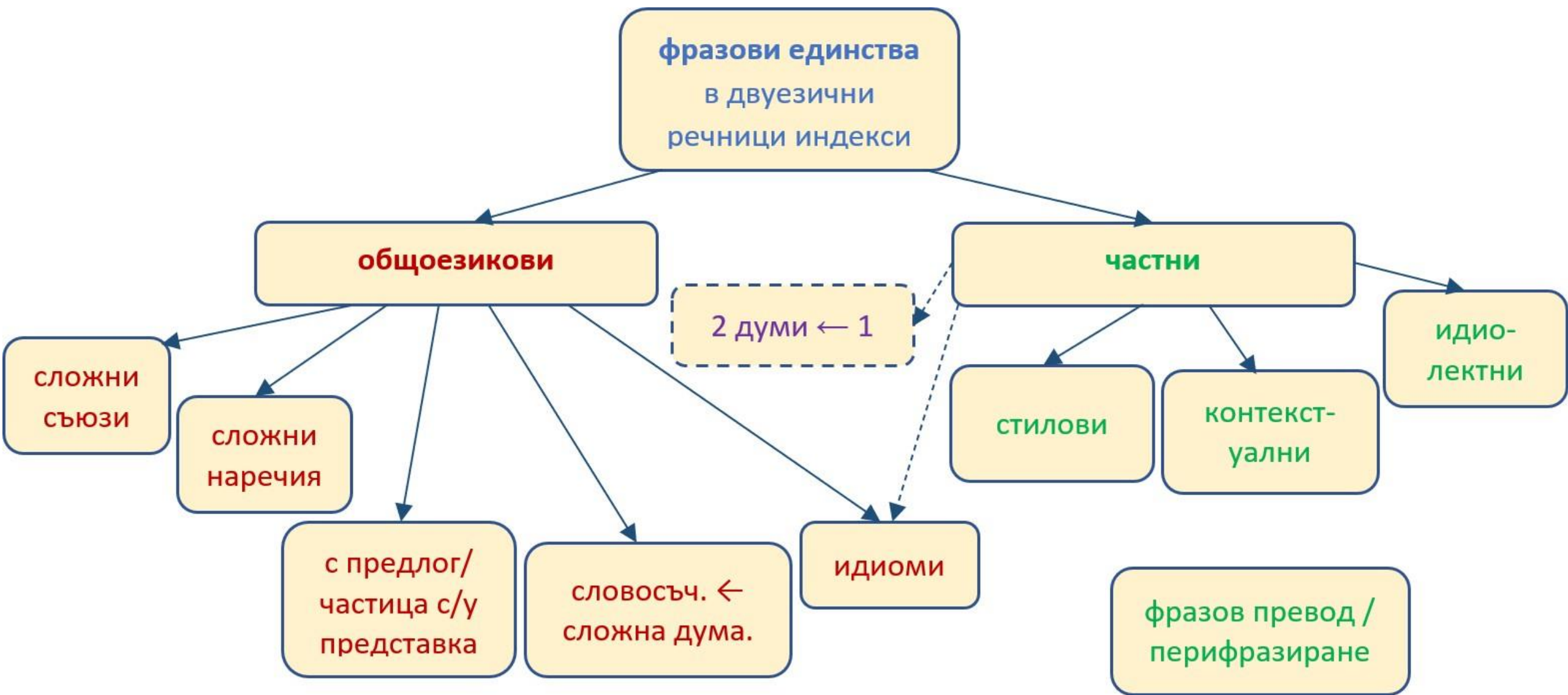
Примери от Учителното евангелие:

04/16a11	ѠВНТЪ	ѠВНТН	ѠВНТН ВΕΛΗΥΑΙΑ ΣΑ	κομπάζειν	κομπάζω	κομπάζω δόξη
04/16a12	ΒΕΛΗΥΑΙΑ ΣΑ	ΒΕΛΗΥΑΤН		δόξη	δόξα	
04/17c09	ΛΥΒΥ	ΛΥΒΥ	ΛΥΒΥ ΣΥΤВОΡΗΤН	ἐπόρνευσα	πορνεύω	
04/17c10	ΣΥΤВОΡΗΧЪ	ΣΥΤВОΡΗΤН				
05/21d10	ΒΕΣΨΔΟΥЮЩН	ΒΕΣΨΔОВАТН		εισάγει	εισάγω	εισάγω τῆς διαλέξεως
				τῆς	ὁ	
				διαλέξεως	διάλεξις	

Такива са:

- Само фразови единства, които сигнализират за **несъответствие** между славянски и гръцки;
- Но идиоми, чиито съставни лексеми са **съответни** в двата езика, **не** се успоредяват и лематизират като фрази:

27/130c06	нмѣтн	нмѣтн		ἔχειν	ἔχω
27/130c06	мoужѣство	мoужѣство		ἀνδρίαν	ἀνδρία

Сложни / съставни съюзи

НВО G	НВО	03/11d10	оубо	оубо	оубо дщє н	каίτοιγε	καίτοι	καίτοιγε
		03/11d11	дщє	дщє			γε	
		03/11d11	н	н conj.				

Сложни / съставни наречия

50/227d15	по	по	по + Acc.	по вѣса дьнн	καθ'	καθεῖς	καθ' ἡμέραν
50/227d15	вса	вѣсь					
50/227d15	днн	дѣнь			ἡμέραν	ἡμέρα	

06/36c13	вѣ	вѣ	вѣ + Loc.	вѣ кратѣцѣ	συντομώτερον	σύντομος	συντομώτερον
06/36c13	кратѣцѣ	кратѣкѣ					

С предлог/частица срещу представка

51/234d08	подъ	подъ	подъ + Instr.	подъ ρῶκοηῶ	ὑποχείριον	ὑποχείριος	
51/234d08	ρουкою	ρῶκα					
50/227d04	νη	νη	νη ουβο	#	ἄπαγε	ἀπάγω	ἄπαγε
50/227d04	ουβο	ουβο					
06/39b09	на	на	на + Acc.	на нь βῆιτη	αὐτοῖς	αὐτός	αὐτῶ καθάπτω
06/39b10	на	η ρου.			καθάψασθαι	καθάπτω	
06/39b10	βῆιτη·	βῆιτη					

Словосъчетание срещу сложна дума

05/28a02	сѸмѢреною	сѸмѢренѸ	сѸмѢрена мѢдростѸ	ταπεινοφροσύνης	ταπεινοφροσύνη	
05/28a02	моудростнѸ	мѢдростѸ				
1/6d4	дрѢжнмѸнѸ	дрѢжатн	дрѢжатн нспрѢва	προκατεχομένους	προκατέχω	
1/6d5	нспрѢва	нспрѢва				
06/39d05	добрѢнѸ	добрѢнѸ	добрѢнѸ вѢрѢ ѿтн	ἀξιοπιστότερος	ἀξιόπιστος	ἀξιοπιστότερος
06/39d06	вѢроу	вѢра				
06/39d06	ѿтн•	ѿтн				
03/12d21	коурроглашеннѸ	коурроглашеннѸ		ἀλεκτρυόνων	ἀλεκτρυόν	ἀλεκτρυόν βοή
				βοῆς	βοή	

ИДИОМИ

04/16d02	ЛѢТЬ	ΛΒΤΥ	ΛΒΤΥ ΕΣΤΥ	ἔξεστί	ἔξειμι
04/16d02	ЁСТЬ	ΒΥΤΗ			
06/32d09	кромѢ...	κρομѢ	κρομѢ творѣтѣ	ἀπαλλαττων	ἀπαλλάττω
06/32d10	творѣ	творѣтѣ			
23/116a02	<u>пользю</u>	<u>польза</u>	<u>пользѣ прѣѣтѣ</u>	<u>ὠφεληθεῖς</u>	<u>ὠφελέω</u>
23/116a03	<u>прѣѣтѣ</u>	<u>прѣѣтѣ</u>			

Κοντεκстуαλνι

05/24c01	ΥΑΔЬ	ΥΑΔЬ	ΥΑΔЬ ΔΒΡΑΔΜΟΒΑ	τοὺς	ὁ	ὁ περὶ τὸν Ἀβραάμ
05/24b21	ΔΒΡΑΔΜΟΒΟΥ	ΔΒΡΑΔΜΟΒЪ		περὶ	περὶ	
				τὸν	ὁ	
				Ἀβραάμ	Ἀβραάμ	

Идиолектнι

27/130d18	ΔΛΚΟТЪ•	ΔΛΚΟΤΑ	ἐσχάτοις	ἔσχατος	ἔσχατον κακόν
			κακοῖς	κακόν	

Περιφρασι

➤ **Структурни** – опростяване, усложняване, кръст.:

49/222b05	<u>нелнцѣмѣрна</u>	<u>нелнцемѣрна</u>	<u>ἀδεκάστου</u>	<u>ἀδέκαστος</u>	<u>ἀδέκαστος κρίσις</u>
			<u>κρίσεως</u>	<u>κρίσις</u>	

50/230a12	ΠΟΝΟΣΥ	ΠΟΝΟΣЪ	ΠΟΝΟΣЪ ΤΒΟΡΗΤΗ	καθαπτόμενος	καθάπτομαι
50/230a13	ΤΒΟΡΗΤЪ	ΤΒΟΡΗΤΗ			

49/221c07	πρнлежаниа	πρнлежание	сумьно прнлежание	μεμεριμνημένην	μεριμνάω	διάνοια μεμεριμνημένην
49/221c09	сумнага•	сумьнъ		διάνοιαν	διάνοια	

Περιφрази

➤ **Семантични** – смекчаване; засилване:

50/230b12	нѣврѣгомъ	нѣврѣци			ὕβριζεσθαι	ὕβριζω
50/230b13	бѣити•	бѣити	gramm.			gramm.

06/39b15	вселнѣскѣи	вселнѣскѣи		вселнѣскѣи рѣгати сѣ	κωμωδῶν	κωμωδέω
06/39b16	роугаѣ сѣ	рѣгати	рѣгати сѣ			

СТИЛОВИ

➤ За яснота

05/28d11	Дръзостню	Дръзость	προπετοῦς	προπετής	προπετής γνώμης
			γνώμης	γνώμη	

➤ За поясняване

50/228c07	ПОДВНЗАННІА	ПОДВНЗАННІЄ	ПОДВНЗАННІЄ БРАНН	ἀγῶνος	ἀγών
50/228c08	БРАНН •	БРАНЬ			

➤ Висок стил

33/151d15	РАНЪІ	РАНА	РАНЪІ ΠΡΗΝΜΑΤΗ	ἐμαστίζοντο	μαστίζω
33/151d15	ПРІЕМЛЮЩЕ	ΠΡΗΝΜΑΤΗ			

2 думи ⇔ 1 дума

1/7c2	<u>НСТЪ</u>	<u>НСТЪ</u>	<u>НСТЪ</u> и <u>ПРНСНЪ</u>	<u>γνήσιος</u>	<u>γνήσιος</u>
1/7c2	и	и conj.			
1/7c3	<u>ПРНСНЪ</u>	<u>ПРНСНЪ</u>			

51/233a10	<u>РАУНЦЮ</u>	<u>РАУНЦА</u>	<u>РАУНЦА</u> <u>КОВЬУЕЖЬЦЬ</u>	<u>γλωσσόκομον</u>	<u>γλωσσόκομος</u>
51/233a11	<u>КОВЬУЕЖЬЦЬ</u>	<u>КОВЬУЕЖЬЦЬ</u>			

46/209b01	<u>ПРЪАТНН</u>	<u>ПРЪАТННЄ</u>	<u>ПРЪАТННЄ</u> и <u>ПΛЪННЄННЄ</u>	<u>άλώσει</u>	<u>άλωσις</u>
46/209b02	и	и conj.			
46/209b02	<u>ПΛЪННЄННН</u>	<u>ПΛЪННЄНННЄ</u>			

2 думи ⇔ 1 дума

50/228b07	ΛΥΒΖΒΗ	ΛΥΒΖΙ	εὐνοία	εὔνοια	εὔνοια καὶ φιλία
			καὶ	καί	
			φιλία	φιλία	
06/33a12	ΗΗΨΜΨ	ΗΗΨ	ἐτέρους	ἕτερος	ἕτερος ἄλλος
			ἄλλους	ἄλλος	

Изводи

- ✓ Не единствен източник, но добра отправна точка;
- ✓ Правят ясно видими преводачески и редакторски решения;
- ✓ В Учителното евангелие показват:
 - Специфики на преводаческото майсторство на Константин Преславски;
 - Владее на двата езика;
 - Преводачът е редактирал своя текст.

The image shows the front cover of an antique manuscript. The cover is decorated with a repeating pattern of circular medallions containing stylized floral and foliate motifs in blue, red, and green, set against a gold background. The central part of the cover is a plain, aged, cream-colored page. In the center of this page, the word "БЛАГОДАРИЖ" is written in a bold, black, Cyrillic script. The word is centered horizontally and vertically on the page.

БЛАГОДАРИЖ